

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicoꝝ Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

LVIII. Regale templum, & Cœnobium D. Petri in cœlo aureo Papiæ pro clericis canonicis, no[n] pro Eremitis Augustinensibus à Rege Luitprando fuisse instauratum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

ni brachium Papie emptum Conuentiam detulit, aut mistinam Golicimus non dicit hoc fecisse Regem Canutum, sed quendam Archiepiscopum nomine Egelnothum, qui Roma rediens in Patriam, illud tempore eiusdem Canuti Papie emit, quod replicat lib. 4. de Episcopis Anglicanis pagina 289. vbi hæc habet: *ouentria habetur brachium Magus Augustini, ceruicibusque in calasura butus, modi litera. Hoc brachium S. Augustini Egelnothus Archiepiscopus rediens à Roma ad Papiam emit centum talenta argenti, & talenta auri.*

CAPVT QVINQVAGESIMVM OCTAVVM.

Regale templum, & Cenobium D. Petri in Cælo Aureo Papie pro Clericis Canonicis, non pro Eremitis Augustinensibus à Rege Luitprando fuisse instauratum.

I. **M**anicum nunc restat nobis præclarum, ac nobile D. Petri in Cælo Aureo Papie monasteriũ à Rege Longobardorum pijsimo Luitprædo Regia sanè magnificentia exstructum, & liberalitate, maximis donis, & ingentibus diuitijs honorum temporalium, ac etiam spiritualium locupletatum, sed in primis pretiosissimo thesauro sacrorum pignorum D. Patris Augustini exornatum, atque ideo dignum, vt illius recordatione veluti Regia quadam testara primũ librum concludamus. obsequemus, & communiamus; & etiam pro eius iuribus tuendis omnibus viribus decertemus. De hoc præclarissimo Cœnobio Ioannes Marquez capit. 15. integris §. 1. 2. & 3. fratrem Iordanum libr. 1. capit. 18. Coriolanum in Chronica in §. quoniam Ordinè Ludouicum de Angelis lib. 6. cap. 4. Cornelium Lancillottum lib. 3. cap. 68. & alios ex parte fecutus, vt illud suo Ordinæ illius antiquitatem commendandam vendicaret, frequenter literis mandauit. Primò, fratres Eremitas Augustinenses, quo tempore Luitprandus Rex Longobardorum D. Patris Augustini Reliquias ex Sardinia Papiam transfudit, in eadem Ciuitate monasteriũ habuisse. Secundo, Regem Luitprandum cum supradictis B. Augustini Reliquijs ipsos Eremitas Augustinenses ex ciuitate Callaritana, vbi in monasterio S. Saturnini ad ipsarum Reliquiarum custodiam assidebant, Papiam transfuisse, & ad illarum custodiam deputasse; & de Eremitis, non de Clericis Canonicis locutum Petrum Oldradum in literis

eiusdem translationis ad Carolum Magnum dicit. Tertio, monasterium D. Petri in Cælo aureo à Rege Luitprando exstructum, ipsi Eremitæ Augustini assibus an. 921. vel 721. donatum: hæc postea Barbaris in Italiam erumpentibus ipsi Eremitæ pulsati, & monachi Benedictinenses subtrahuntur, quibus tandem deficientibus subiuuati Canonici Regulares. Quarto temporibus Ioannis Papæ XXI. huius nominis reuelatum fuisse eandem Religioso Ordini Eremitarum D. Augustini reliquias Eremitis Augustinensibus reddidit, ac intra spatium duorum mensium eiusdem Papæ literas Papiam delatas, quibus dictas reliquias ipsi Eremitis restitui mandabat. Quinto in Consistorio Cardinalium coram eodem Ioanne XXI. probatum, & declaratum fuisse, quod Ordo Eremitarum effect prima Religio à D. Augustino instituta. Sexto in eodem Consistorio tractari potuisse de monasterio D. Petri in Cælo aureo, inquit Eremitis vt potè veris, primis, & originarijs illius possessoribus, & indubitè spoliatis, respondendo. Septimo, Ioan. XXI. eisdem Eremitis illegitimè spoliatis suæ antiquæ possessioni reddidit, & tunc potuisse Eremitas sepulchrum D. Patris Augustini indicare. Octauo, Carolus Magnus Papiæ Academiæ prima fundamenta per duos Eremitas Augustinenses in monasterio item D. Augustini iecisse: quæ omnia cum alijs multis quæ illum in dictis paragraphis 1. 2. & 3. videri possunt.

Verum isti viro iure optimo illud respondere potest, quod D. Benedictus Totilæ Spalatio Regis ornamentis insignito sibi occurrit ait: *Depone filie, de pone, quod gero: nam tuam non est. In profecto huic auctori, ac ceteris sui similibus illud reuerentia dici potest, quia Regium D. Petri in Cælo aureo Templum, ac Cœnobium velle non est, nec aliquando fuit, nec patres vestri Gregorium IX. cuius tempore in partibus Lombardiæ primum visi sunt, vt ille met in literis cap. 25. recitatis ait, idem D. Petri templum, aut monasterium vnaquam viderunt: & quanquam hæc coniectura, quæ dictus auctor de prædicto monasterio, à D. Patris Augustini reliquijs Ordini Eremitarum restituitis iactat, vt potè gratis, & sine telluribus asserta, merito contemni, & gratis negari possunt, & forsitan deberent: nihilominus pro maiori elucidatione, & corroboracione veritatis, statim sequentes assertiones, quas authenticis Romanorum Pontificum, Imperatorum, & Regum, & aliorum Principum priuilegijs, quæ in cartophylacijs ipsius monasterij D. Petri in Cælo aureo in corpore reperiuntur, euidentissimè probabo. Prima ætate Antiquissimũ D. Petri in Cælo aureo templum, ac simul Cœnobium à Rege Luitprando propriè illud exstructum clericis Canonicis, qui Regulares nunc dicuntur, ante sacras Reliquias D. Augustini ex Sardinia co translatas incolabant, & iure possidebant. Secunda, translationi dictarum reliquiarum Eremitæ Augustiniani nullatenus interue-*

runt, multò minus eiusdem reliquijs custodiendis fuerunt per Regem Luitprandum destinati. Tertia, post translatas B. Patris Augustini reliquias Luitprandus D. Benedicti monachos sanctitatis fama tunc per totum Orbem fragrantibus in dicto monasterio sub Abbate monacho constituit, & clericis Canonicis in eadem Ecclesia Diui Petri adiunxit Quarta, monachi D. Benedicti in eodem monasterio, & cum illis clericis Canonicis in eadem Ecclesia rite ad Honorij III. Pontificatum steterunt. Quinta, sub Honorio III. deficientibus monachis D. Benedicti Clerici Canonicis vsque ad annum 1177. Ecclesiam, & etiam monasteriũ D. Petri in Cælo aureo tenuerunt. Sexto, Ioan. Papa XXI. neq. Ecclesiam D. Petri in cælo aureo, nec monasterium, multò etiam minus sacras D. Augustini reliquias Eremitis tradidit, sed solum ad Dominum Iustitiam in dicta Ecclesia cum clericis Canonicis citandum ex Apostolica indulgentia admittit. Septima, per huiusmodi admissionem iura Abbatis, & Canonicorum, tum in Ecclesia, tum in omnibus illius membris nullatenus fuerit subtrahita. Octaua, non solum corpus B. Augustini per Ioannem XVII. Venerandis Patribus Eremitis nõ fuit donatum, aut restitutum, vt illi fatentur, sed nec locum certum, vbi illud reconditum seruatur, vnaquam moustrare poterunt, aut viderunt.

II. **P**rima propositio duas partes habet, altera est, clericis Canonicis Regiam D. Petri in Cælo aureo Basilicam ante translatas D. Patris Augustini reliquias tenuisse ac iure possidisse. Altera D. Petri Cœnobium, similiter ante dictam translationem à Rege Luitprando clericis Canonicis fuisse redificatum. Prima pars probatur authentico Priuilegio, quod dictus Luitprandus Lucido dicte Ecclesie Archiepiscopo byterro, & clericis religiosi sub illius regimine ibidem degentibus, ac illorũ Religioni anno Christi 773. Indictione 11. Regni verò eiusdem Luitprandi tertio concessit, siue potius ab Arriperto illius prædecessore concessum confirmauit, cuius originale est Papiæ in dicto monasterio D. Petri in Cælo aureo, authenticum verò apud me tenet. Huius verò exemplum fideliter redactum est illius formæ, quæ hic sequitur:

Placuit Luitprandus Rex. Basilicæ beatissimi Apostolorum Principis Petri sic foru illius Ciuitatis Ticinensis, & Venerabilis viri Lucido presbytero. Sicut, quæ Prædicti nostri Longobardorum Regi pro anime salutacione sua, & statu filij istius gentis nostra Longobardorum veteri subbu conulerant locu, firma firmius manere, constantiter credimus in Omnipotentis Dei misericordia, quod vestrum semper firmum, & stabile permaneat Regnum: hoc ergo detulit Veneratio tua in presentia nostra Excellentia præceptum Decefforis nostri Arriperti Regis, in quo continetur, quod suprasata Basilicæ B. Petri, vel tua abbasati suo dono conferretur Alipen, quæ dicitur plana, cum omnibus Villis sibi assignentibus, vnde est, id est fines Serra de Alpe, quæ dicitur lun-

Magnum d... in Caelo... ipsi Erem... onatum: E... tibus ipsi E... cibus subin... subintroit... oribus loan... tum fuisse... m. D. Augu... bus reddend... eiusdem Pa... r... reliquas... nio in Cae... Ioanne XXI... quod Ordo E... Augu... tractatu... celo aureo... originarijs... reddendo. S... edis illegit... dididisse, &... m. D. Pat... fagnum Pa... per duos... io item D. A... lijs multis... videri poss... illud respon... Totius Sp... sibi occur... p... m... si similibus... um D. Petri... obium vestr... atres vestri... partibus Lan... et in literis... plium, aut mo... quam huc... monasterio, A... dini Erem... sine testimo... negari poss... oro maiori... titatis, statu... cibus Roman... um, & alio... ophlaccipio... inco:rupta... Prima altera... ureo templu... prando prop... qui Regula... s. D. Augu... bant, & iure... arum reliqui... atenus inter... runt.

runt, multo minus eiusdem reliquias custodiendis fuerunt per Regem Luitprandum destinati. Tertia, post translata B. Patris Augustini reliquias Luitprandus D. Benedicti monachos sanctitatis fama tunc per totum Orbem fragrantibus in dicto monasterio sub Abbate monacho constituit, & clericis Canonici in eadem Ecclesia Dni Petri adiunxit. Quarta, monachi D. Benedicti in eodem monasterio, & cum illis clerici Canonici in eadem Ecclesia vsque ad Honorij III. Pontificatum steterunt. Quinta, sub Honorio III. deficientibus monachis D. Benedicti. C. li. clericis Canonici vsque ad annum 1127. Ecclesiam, & eam monasterium D. Petri in Caelo aureo tenuerunt. Sexto, Ioan. Papa XXI. neq. Ecclesiam D. Petri in caelo aureo, nec monasterium, multo etiam minus sacras D. Augustini reliquias Eremitis tradidit, sed solum ad Dominum sicut in dicta Ecclesia cum clericis Canonicis retinendum ex Apostolica indulgentia iam sit. Septima, per huiusmodi admissionem iura Abbatis, & Canonico rum, tum in Ecclesia, tum in omnibus illius membris nullatenus fuerit subverta. Octava, non solum corpus B. Augustini per Ioannem XVII. Venerandis Patribus Eremitis non fuit donatum, aut restitutum, ut illi faterentur, sed nec locum certum, ubi illud reconditum seruatur, inquam monasterio potuerunt, aut viderunt.

III. Prima propositio duas partes habet, altera est, clericos Canonicos Regiam D. Petri in Caelo aureo Basilicam ante translata D. Patris Augustini reliquias tenuisse, ac iure possedisse. Altera D. Petri Cenoobium, similiter ante dictam translationem a Rege Luitprando clericis Canonici fuisse edificatum. Prima pars probatur authentico Privilegio, quod dictus Luitprandus Lucido dicitur Ecclesiae Archiepiscopo, & clericis religiosi sub illius regimine ibidem degentibus, ac illorum Religionis anno Christi 713. Indictione 11. Regni vero eiusdem Luitprandi tertio concessit, siue potius ab Antepeto illius praedecessore concessum confirmavit, cuius originale est Papae in dicto monasterio D. Petri in Caelo aureo, authenticum vero apud metenco. Eius vero exemplum fideliter rediditum est istius forma, quae hic sequitur:

Planno Luitprandus Rex. Basilicae beatissimi Apostolorum Petri, sic fori istius Civitatis Ticinensis, & Venerabilis viri Lucido presbytero. Scia, quae Praedecessor noster Longobardorum Regis pro anima saluatione sua, & statu felicissimo genti nostra Longobardorum venerabilibus conulerunt locum, firma firmus manere, confidenter credimus in Omnipotentis Dei misericordia, quod nostrum semper firmum, & stabile permaneat Regnum, sed hoc ergo detulit Veneratio tua in praesentia nostra Excellentia praecipuum Decessoris nostri Antepeti Regis, in qua continebatur, quod suprasata Basilica B. Petri, vel tua Almitati suo dono concesserat Alpem, quae dicitur plana, cum omnibus Villis sibi afficientibus, videlicet, ad est fines Serra de Alpe, quae dicitur iun-

Lib. 1.

ga, quae dicitur inter fines S. Genarum, & Tebolara de, secunde in vno Granatiola, seu monte Geroloni, & inde in cerefola, & inde in monte, qui nominatur Verzeglaro, & exinde per summum iugum exiense in Crusserre, comprehendente fines sanctae Mariae vsque in fluuio Auanto, & exinde per fines ipsius sanctae Mariae ponente caput in Boiada ad Crucem, & inde per fines Romanorum, ponente caput in Abbatoza, & per iugum de Abbatoza ponente caput in Crade, & exinde comprehendente sancti Columbani fines, & Domini Regu vsque in Pissina, quae dicitur nigra, & exinde per fines sancti Pauli ponente caput in antenominatum fluuium Auantum, & inde Serra, quae nominatur Petra forticata, & exinde per fines Ansalodi, & Rodaldi exiense in monte Ebone, & conuersante vsque in fontana Veniola, ponente caput ad dequora Patularum, de qua vsque sperant ad nobis Veneratio tua, ut nostram renovationis praecipuum exinde tam sanctae Basilicae parum dimittere deberemus, quod nos pro Detinere, & anima nostra mercede, atque aeterna retributione praesentis auctoritatis, atque renovationis vestrae paginam in ipso loco Venerabilis, & tua Religionis emitti praecipimus, firmate tibi tam nominatam alpem in integrum sicut superius determinata est, vna cum pastu, vel escam, aut qua Deo immo per tempus donauerit, sicut a Corte nostra Rodano antea fuit possessa, quatenus deinceps ipse sanctus locus, & tua Veneratio, atque successores tui anni in pace sequerentur, & continenter praefatam alpem valeat possidere. Insuper & decernimus, confirmantes, ut omnes decimas, quae in ipsa Alpe ad usum huiusmodi, tum seruus quamque, & liberu laboratur in vna parzerum, Rector, & Custos iam sanctae Beati Petri Basilicae suscipiant, & ad partem ipsius sancti loci secundum Deum in pauperes, ut dictum est distribuendum praudent. Insuper autem ad utilitatem praefatae Ecclesiae partem Resolutum integrum concedimus, ut qui donamus, & terram in Papiensi Campania ad nobis pertinentem, & decimas Cortem, etiam Diana in Comitatu Albigenensi, & omnia, quae infra ipsam Civitatem, & extra, vobis concedimus, quae nobis pertinere videntur, & Carpentarios, quos nos possidemus in Valle, quae dicitur Anclamo, & in Bezafolo cum filijs, & filialibus, & heredibus, ut in supradicto loco sancto tempore opportuno ipsi, & pelleri eorum perpetuiter deseruiant. Vnde etiam ad piscandum in Ticino, id est in riuo Peloni, & illud quod ad inella Mirasca dicitur, seu Vadum, quod dicitur Landenarij collam Teueredam, & Sextenasium, cum illo medio, quod ad spem dicitur ex vtraque parte Ticini riuum pedes cum insula, & Tolmei molendinorum, vel Ticinum inuasi, aut in futurum irroperit de proprijs ipsius Ecclesiae, vel aliorum rebu, etiam Vada, quae sunt in Padum habentia priorem terminum ad locum, qui nominatur Popula Pagana, & pertinentia ad locu, quid dicitur caput Astex vtraque parte Padu nouem pedes cum insula iuxta praedictam piscationem, vel quicquid ab antiquo tempore, seu moderno eadem Ecclesia per antiquorum Regum, seu Imperatorum donationem obtinuit, vel Padu inuasi, aut in futurum irroperit de proprijs ipsius Ecclesiae, vel aliorum rebu eidem sancto loco contrarium, & confirma-

R.

mu.

174

mus. Et quodcumque necesse sit imminet Naves ipsius Ecclesia per Ticini & Padi portum, quamque per quodlibet aliud discurrant absque impedimento, vel teloni excusatione. Volumus quoque ut Molendina, qua in Catterona, seu in aliquibus fluminibus predicta Ecclesia possidet, habeant Clerici eiusdem loci potestatem levandi, atque deponendi quousque, vel quomodo eorum decreverit voluntas, & aqua ducta per nostram Bandam in eorum sit potestate ad irrigandos hortos Ecclesia. Confirmamus etiam, & per hoc nostra autoritatu preceptum iubemus, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Gassaldus, vel aliqua parva, vel magna Regni nostri Persona infra denuntiatas fines eiusdem Cortis placitum teneat, vel aliquem pignorare, aut aliquid exigere audeat. Præcipimus insuper, ut si aliqui de rebus præmissis Cortis aliquam quarimoniam facere voluerit, per idoneos, & circumstantes homines inquisito à nostris Iudicibus, tanquam ex Palatiis nostris fiat. Et secundum hoc nostra confirmationis preceptum Rex de quibus quarimonia orta fuerit, per sacramenta iurandi inquirantur, & legalitudo ad Ecclesiam Beati Petri Apostolorum Principum corroborentur. De qua re præcipimus omnibus Ducibus, Comitibus, ad Curiam nostram agentibus, ut nullus deinceps in predictis rebus ad nostram mercedem Clerici delegati conturbare presumat, sed nostris, & futuris firma, & Abilita debeant permanere temporibus. Si quis igitur contra Dei autoritatem, & hanc nostram confirmationem aliquid agere temptaverit, fiat, se compositurum omni parti libras mille, medietatem Camera nostra, nostrisque successoribus, & medietatem præfata Ecclesia, & Dei maledictionem, sanctique Dei Genitricis Mariae, & Beati Archangel Michaelis, & omnium Angelorum, & Beati Petri Principis Apostolorum, & omnium Sanctorum habeat, & cum Inda traditorum portionem accipiat. Ex dicto Domini Regis per Scipionem Illustris Referendarium, & ex dicto Guisfrid Notarij. Quod, ut credatur verius, & ab omnibus custodiat, manu propria roboratus. Sigilli nostri impressionem presentem paginam inferius in signari iusseris.

Signum Domni Luitprandi Regis Inuicissimi.

Data octavo Kal. Decembris Anno Dominica Incarnationis MCCXIII. Regni vero Luitprandi Regis tertio, Indictione vndecima. Aitum Papie feliciter. Awev.

Circa quod privilegium notanda sunt primo loco illa verba: Venerabilis viro Lucido presbytero, & illa: in quo continebatur, quod præfata Basilica Beati Petri, vel tua Almitati suo dono concesserat altem, &c. & illa: presentis autoritatu, atque renovationis nostra paginam in ipso loco Venerabilis, & tua Religioni emitti præcipimus, firmantes tibi iam nominatam altem integram &c. & illa: Rellor, & Custos

tam futa B. Petri Basilica suscipiant, & ad portum, suis sancti loci secundum Deum in prosperibus, & de illam esse distribuenda possideat. & illa: de qua re præcipimus omnibus Ducibus, Comitibus ad Curiam nostram agentibus, ut nullus deinceps in predictis rebus ad nostram mercedem clerici delegati conturbare presumat. Quæ verba simul iuncta indicant manifeste, tempore Luitprandi, & ante illius ad Regnum assumptionem fuisse in dicta Basilica Collegium clericorum Religiosorum, siue Regularium (sic enim mos est antiquorum vel Pontificum, vel Regum, ac aliorum Principum, quæ nunc Regulares Canonicos dicimus, nuncupari sub vno Rectore presbytero, quem postea Archiepresbyterum nuncupare consueverunt. Quod pleniorum veritatis corroborationem potest fieri cuncto loco firmari ex literis Petri Oldradici Carolum Magnum datis cap. sequenti reddendis, in quibus expressè testatur tempore translationis Reliquiarum Beatissimi Patris fuisse in dicta Basilica Conuentum Clericorum, die, nocteque laudes Deo inibi canentium, cum quibus ipse, tanquam vnus esset de ministris in canonicis Divinis & psalmodia sese exercebat. Tertio ex pluribus Romanorum Pontificum privilegijs, ac etiam testimonijs Historicorum in sequentibus adductis, ex quibus certè certius constabit, Clericos Canonicos cum monachis D. Benedicti adiunxisse eadem Basilica, vsque ad Paschalis II. Innocentij II. Alexandri III. & Innocentij III. temporis stetit.

Notandum secundò, Luitprandum ipsam D. Petri Basilicam non primum creasse, verum à suis prædecessoribus, vel à Sancto Syro Papiensis Ciuitatis Episcopo primitus fundatam, in meliorem formam, quæ nunc cernitur illustrauius, potioribusque privilegijs, & donis creuissè: corrigendos propterea Flaurum Hlonob in sua Italia in descriptione Lombardie, Iacobum Philippum Bergom. in suo supplemento lib. 1. sub anno 726. Bernardum Saccum lib. 10. Histon. cap. 3. Iacobum Gual. lib. 4. sanctuarj cap. 1. & alios Historicos, dum ipsam Basilicam à Luitprando primitus extructam affirmant, non tam non de primaria illius fundatione, sed de institutione intelligendos, & exponendos, quod optatum ipsius Regis sepulchro inscriptum indicat: Luitprandus Longobardorum Rex noster ab translatus Dini Augustini corpus, Templum, & Abbatiale canobium Canonicis Regularibus cum dno instaurauit. Verbum enim instaurare, iuxta vocem Etymon rem vetustate labentem retere, & in pristinam formam integrare potius significat, quam nouam fundare. Porro dictam Basilicam non ab ipso Luitprando primitus erectam, sed longè ante illum extructam duo euidenter demonstrant: primum forma privilegijs eadem Luitprandi, Hugonis Regis, Othonis, & aliorum inferius adducendorum: nam ex forma privilegij

Luitprandi habemus, dictam Basilicam non ab ipso extructam, sed ab illius prædecessore Ariperto priuilegio amplissimo donatam; ut illa eius verba sonant: Ob hoc ergo detulit veneratio tua in præsentia nostra excellentia præceptum prædecessoris nostri Ariperti Regis, in quo continebatur, quod præfata Basilica Beati Petri, vel tua Almitati suo dono concesserat altem, quæ dicitur plano, cum omnibus villis suis adiaceret. Cuius etiam donationis ab Ariperto Rege factæ eidem Basilicæ in alijs priuilegijs Hugonis Regis & Othonis Imperatoris mentio habetur. Aduertendum tamen ne in errorem labar, duos huius nominis Longobardorum Reges Luitprando priores extitisse, alterum, qui teste Sigiberto sub anno 952. regnare cepit, alterum, qui Taurinensium Dux cum esset, fugatis Afrando Luitprandi Patre cum filio, nouem circiter annis pro illis Regnum tenuit, qui demum ab eodem Afrando victus, & fugatus in fuga, qua flumen traiecit, in aquam delapsus suffocatus est, & die sequenti in Ecclesia Sancti Saluatoris tumulatus extra Papiam, & hic est, cuius Luitprandi priuilegium inueniunt, qui etiam Alpes Cottias vocatas Ecclesia Romanæ donauit, de quo Baronius sub anno 704. & 714.

Alterum verò, quod eiusdem Basilicæ antiquitatem non nullis seculis ante Luitprandi Regnum indicat, est Dini Seuerini Boëtij, ac illius vxoris Elpis femine clarissimæ apud dictam Dini Petri Basilicam tumulatio: nam D. Seuerinum Boëtium vtrum Consularem Papiam à Theodorico Rege exilio deportatum, ac tandem martyrio affectum, caput suum in duas partes sissum, loco martyrij vsque ad D. Petri Basilicam suis manibus tulisse; ibique ante altare spiritum emississe, ac in eadem Basilica tumulatum circa annum Christi 515. constans Ecclesiæ Papiensis, & omnium Historicorum eius Ciuitatis est traditio: De vxore eiusdem Seuerini Boëtij referam, quæ Syloester Maurolicus libro 4. Historiæ omnium Religionum, vulgari tamen idiomate à puo Italos scribitur hoc, inquit, sacro Templo Dini Petri in Calo aere sepulta est etiam Elpis vxoris Sicutæ ex Messana Ciuitate Boëtij vxor, quæ ob mortis amorem Patria vale ducens, Papiam contendit, ubi Boëtium à Theodorico Rege in carceribus detinebatur. Hæc nobilitate sua Faustissima matris sancti Placidii monachis, ac Martyris, & Tertullii nobilis Romani vxoris factæ exitu, in vestibulo Dini Petri in Calo aere sepulcrum accipit, cui sequens Epitaphium inscribitur. Elpis dicta sui Sicutæ regionis alumna, &c. Habeo etiam testes, qui affirmant eandem Ecclesiam à Sancto Syro Papiensium Episcopo in honorem Principis Apostolorum edificatam, ac inter illos Breuentanum libro 3. de Antiquitate Papez cap. 21. asserentem, id ex vetustissimis eiusdem Ciuitatis monumentis se accepisse, vt Augustinum, ac Desiderium nostros Ticinenses

ullegij Luitprandi habemus, dictam Basilicam non ab ipso extructam, sed ab illius prædecesore Ariperto privilegio amplissimo donatam; vt illius verba sonant: *Ob hoc ergo dicitur veneratio tua in presentia vestra excellentia præceptum prædecesorij nostri Ariperti Regis, in quo continetur, quod supra facta Basilica Beati Petri, vel eius almitati suo dono concesserit Alpes, quæ dicitur plana, cum omnibus villis suis adjacentibus.* Cuius etiam donationis ab Ariperto Rege factæ eidem Basilicæ in alijs privilegijs Hugonis Regis & Othonis Imperatoris mentio habetur. Adertendum tamen ne in errorem labaritis, duos huius nominis Longobardorum Reges Luitprando priores extitisse, alterum, qui teste Sigiberto sub anno 932. regnare cepit, alterum, qui Taurinensium Dux cum esset, fugatis Asprando Luitprandi Patre cum filijs, novem circiter annis pro illis Regnum tenuit, qui demum ab eodem Asprando victus, & fugatus in fuga, qua flumen traiecit, in aquam delapsus suffocatus est, & die sequenti in Ecclesia Sancti Salvatoris tumulatus extra Papiam, & hic est, cuius Luitprandi privilegium meminit, qui etiam Alpes Cottias vocatas Ecclesia Romanæ donavit, de quo Baronius sub anno 704. & 714.

V. Alterum verò, quod eiusdem Basilicæ antiquitatem nonnullis seculis ante Luitprandi Regnum indicat, est Dni Seuerini Boëtij, ac illius uxoris Elpis femina clarissimæ apud dictam Dni Petri Basilicam tumulata: nam D. Seuerinum Boëtium vrum Consularem Papiam à Theodorico Rege exilio deportatum, ac tandem martyrio affectum, caput suum in duas partes filium, è loco martyrij vsque ad D. Petri Basilicam suis manibus tulisse; ibique ante altare spiritum emisisse, ac in eadem Basilica tumulatum circa annum Christi 515. constans Ecclesiæ Papiensis, & omnium Historicorum eius Civitatis est traditio: De uxore eiusdem Seuerini Boëtij referam, quæ Sylvester Maurolicus libro 4. Historiæ omnium Religionum, vulgari tamen idiomate apud Italos scribitur: *hoc, inquit, sacro Templo Dni Petri in Cælo aureo sepulta est etiam Elpis vateris Sualæ ex Messana Civitate Boëtij vxor, quæ ob mariti amorem Patria vale dicens, Papiam contendit, ubi iuncta à Theodorico Rege in carceribus detinebatur. Hæc nobilitas in aia Faustina matris sancti Placidi monachis, ac Martyris; & Tertullii nobilis Romani vxoris forte exiit, in vestibulo Dni Petri in Cælo aureo sepulturam accepit, cui sequens Epitaphium inscribitur. *Alpis ditta sui Sicilia regionis alumna, &c.* Habeo etiam testes, qui affirmant eandem Ecclesiæ à Sancto Syro Papiensium Episcopo in honorem Principis Apostolorum ædificatam, ac inter illos Breuciantum libro 3. de Antiquitate Papæ capit. 21. asserentem, id ex vetustissimis eiusdem Civitatis monumentis se accepisse, vt Augustinum, ac Desiderium nostros Ticinenses*

omnita, quod vt pro certo asserunt, ita etiam detractare non aulim.

VI. **H**is verò de antiquitate, ac fundatione prædictæ Basilicæ ante Luitprandi Regnum firmiter conlilitis, probanda nobis restat altera pars eiusdem assertionis, non solum videlicet Basilicam, verum etiam monasterium Dni Petri in Cælo aureo aliquot annis ante translationem sacrorum pignorum Dni Augustini ipsi clericis canonicis ab eodem Rege Luitprando ædificatum, quantum illius probatio non magnum negotium nobis faciat, vt quæ conceptis verbis colligitur ex epistola Oldradi ad Carolum Magnum proximè allegata, cum ait: *Et primo Regis sui anno (scilicet Luitprandus) donationem, quam Beato Petro Ariperto Rex donauerat confirmavit, scilicet Alpes Cottias, in quibus tanta est, & quod quid ab ea Alpes vsque ad Galbarum fines continebant: & Beato Petro Apostolorum Principi in suburbio Papiensi monasterium ædificavit, ut supra aperte excellenter ornatum: cui etiam indidit nomen Cæli aureum.* Nam eam ipse Luitprandus anno 731. vel 712. regnare cepisset, translatio autem sacrarum reliquiarum non nisi post annum 723. aut ad minimum 702. acciderit, euidens est, ipsum monasterium de centio saltem ante translatum Sancti Augustini corpus esse ædificatum, quo tempore Sancti Petri Basilica nondum per monachos, sed per Lucidum Archiepiscopum, & suos clericos religiosos regebatur. Confirmant eandem veritatem Oldradi verba in calce ipsius epistolæ: *Dona verò, quæ papiensis Rex Luitprandus Ecclesiæ Beati Petri donavit, tam in prædij, & possessionibus, quam in vasis aurei, & argentei, & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, ex ædificat omnium piorum, & catholicorum opinionem. Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus Beati Petri, quod opinioni, & voluntati suæ potius satisfaceret, & tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod diei, nocte, in hymno, & cantu Dei cum clericis, & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tanquam vnus de ministris in cantu Dei, & psalmodia se exerceret. Vbi vides, post translatum Dni Augustini corpus ministros illius custodiæ deputatos, qui die, nocteque in ea Basilica diuinas laudes canebant, & cum quibus Rex ipse in psalmodia, & diuinis laudibus tanquam vnus ex illis se exercebat; non monachos sed clericos, & sacerdotes fuisse, nulla adhuc monachorum habita mentione. Quomodo verò, & quas ob causas dictis clericis collegium monachorum adiungere, & illis dictæ Basilicæ curam præcipuam concedere voluerit, in sequentibus dicemus. Confirmat tandem eandem assertionem epitaphium vetustissimum ipsius Luitprandi sepulchro superpositum, quod cum venerandi Patris Eremitæ circa annu 1510. quo tempore monasterium S. Petri per canonicos regulares nostræ congregationis*

J 174

Lateranensis, procurantibus canonicis Mortariensis inibi degenibus fuit reformatum, noctu clanculum abraffissent, procurantibus civibus Papiensibus Decreto Senatus, & Docum Mediolanensium restitutum fuit, & adhuc remanet, quod istiusmodi est: Luitprandus Longobardorum Rex inclitatus ob Divi Augustini translatum corpus, Templum hoc, sicut & Abbatiale canonicum regularibus cum dote inflaturavit anno 723. & quamvis Decreto Sacri Concilij Tridentini cineres Luitprandi ex sepulchro elevato ablata humi defossae fuerint, quo tempore ad canonicorum memoriam delendam ipsius etiam epitaphij verba illa, canonicis regularibus, aequaliter sunt oblitterata: non tamen adeo deleta sunt, vt etiam ab ijs saltem, qui rei feriem nouerint, non commode legi possint, quemadmodum circa annum 1782. ea legit, exersipit, & suo libro inferuit Syluester Maurolicus, apud quem dictum epitaphium cum alijs olim in eadem Ecclesia existentibus legi potest libro 4. pagina mihi 297. ex quo habes tum ipsam Ecclesiam Diui Petri in Caelo aureo, tum illius cenenobium etiam post translatum Diui Augustini corpus a Rege Luitprando clericis canonicis primitus inflaturatum.

CAPVT QVINQVAGESIMVM NONVM.

Translationi sacratissimi corporis Diui Patris Augustini Eremitas Augustinenses nullatenus interfuisse: neque ipsos Eremitas, sed Clericos ad illius custodiam a Rege Luitprando primitus fuisse destinatos.

Onstituta itaque nobis de fundatione tum Basilicæ, tum etiã monasterij D. Petri in Caelo aureo nuncupati, consequens est, vt secundam assertionem probemus, scilicet ipsius sacratissimi corporis D. Augustini translationi Eremitas Augustinenses nullatenus presentes fuisse, neque ex Sardinia cum sacris reliquijs Papiam accersitos, neque etiam ad corpus D. Augustini a Rege Luitprando destinatos, vt Ioannes Marquez absque vilo probabili fundamento dicit, quam vt testimonio fide digno, & maiori omni exceptione probemus, non alio vtetur, quam ipsomet Oldrado in præcitata epistola ad Carolum Magnum de translatione Diui Augustini, quam ex integro fideliter hic reddendam operæ

pretium esse arbitramur, quod ex illa non solum autorem ipsius translationis, ac illius modum, tempus, & miracula, diuina virtute in eo peritura, verum etiam sacrarum reliquiarum cultum, ac ministrum a Rege Luitprando destinatum habemus. Exemplum autem epistolæ hoc est:

Domino Regum pijsimo Carolo Magno Imperatori adu. ind. gnu. Mediolanensium Archiepiscopi peruenim in Christo coronam. Opus, quod celsi uisus in urbe Mediolani moraretur, mihi imponere dignatus fuit, vt aliquid de translatione corporis B. Augustini Episcopi de Sardinia Papiam inquirerem, & siquid, si forte ne celsitudinis vestrae transcriberem: quantum antea fragilitas laborare possit, elaborauit; & quidem libri & libri Regum Longobardorum, & etiam ex traditione multo etiam legi, & audiri, Deo adiuuante breuiter scribam. Beatus Augustinus Doctor Ecclesiarum Christi per multa miraculorum signa, quibus in hoc mundo esse post mortem in sudationem laborum, qua vltimam hereticorum non rectum iter via deprauationum oppugnat, Deo animam reddens, honorifice sepultus in Civitate Hispanensi, in Episcopatu suo in Ecclesia Sancti Stephani, currente anno incarnationis Christi 430. tempore sepultus per manus discipulorum suorum iacentem, a sepe quinquaginta sex: deinde in Sardiniam translatus est a fidelibus, & Catholicis Episcopis, quibus Christi dem ab antiquo Trasamondo Rege una cum Eulogio Russensi Episcopo cum innumerabilibus Christi fidelibus in eandem Insulam relegatis fuerant, quo tempore Vandalis armis Africam vastabant: ne gemma & cetera tantis ab inimicis spiritibus paueretur, seu nonnullis alijs Sanctorum reliquijs deportaretur, miraculo claruit, annis ducentis viginis tribus, in quo manifestum datur intelligi, quod quos Deus honorabit, ad sanctitatis eorum testimonium, clarificat, & insignit vitæ virtus miraculorum.

Vnde Luitprando Afrandi filio Longobardorum Rege, quo tempore a die obitus ipsius Sancti ducenti, & aliquot annis euoluti fuerant, Regno Longobardorum ab ipso, & perseverante in eo Regionis proposito, quæpi protector, & defensor fidelis Ecclesiarum extitit, perit, & tanto principatu dignissimus, si prudenter, sapientiam, consiliumque quo plurimum ualeat, quæ in ista re iustitia autem, & clementia ita insignis laborum, & difficile indicaretur qua in re maiorem promeretur laudem, Christianissimus adeo fuit, ac Religio amans, nulla unquam in Regno templa sine suo suffragio ad ipsi permissis: nam, vt de ceteris tacem, supra prædicta templa ornata vitro construxit, donatis, & addidit, & castros, & possessionibus: & præcipue in palatio Oratorium in honorem Saluatoris mundi extraxit, & sacerdotes, & clericos multos instituit qui deo, maxime diuina officia excolerent, attributis multis bonis, vt in necitis, & alacris Deo inseruis possent.

Et primo Regni sui anno donatum, quatuordecim Petro Ariperus Rex donauerat, confirmante, & Caritatis in quibus Ianua est & quidquid ab ea ad ipsi que ad Galliarum finis continetur. Et B. Petrus Episcopus Præcipuum suburbio Papiensi Monasterium in

aristia opere excellenter ornatum, cui etiam indidit uomen Cælium aureum.

Barbarorum igitur infinita multitudo Sardiniam expugnare eam aggressa, quam cum inuissent, & subrogatam destruerent, loca etiam sancta violenter aggressi polluerunt, inter quæ sepulchrum Beati Augustini. Hec cum inuistis cultor, & amator Religionis Luitprandus Rex audisset a sancta memoria Petro Papiensi Episcopo, quem Rex maximo honore, & summa reuerentia ob vitæ sanctitatem profquebatur, videlicet conuincari, & inuoluisse trahant Sanctissimi Augustini locum: Legatos suos proceres nobiles cum magno pondere auri, & argenti transfretus in Sardiniam, vt corpus tanti Sancti redimerent pretio, & transferrent quamprimum ad Civitatem Papiensem. Qui iussione, & desiderio pijsimi Regis satisfacere cupentes, nauigio uenerunt in Sardiniam, & redimentes corpus sanctum a Barbaris, nauigium illud impoentes, Dei misericordias, & ingenti eorum gaudio plebs vili per tranquillum mare in vniuersum diem, & noctem spero producti sunt ante portum, & stationem Ichnensem, & per Legatis Regi, que facta erat, denuntiauerunt, & vt honorifice recorerent ad Reliquias tam religiosi corporis suscipiendæ.

Quo audito Rex immenso gaudio per fesus, gratias ingentes Deo referebat, quod desiderium suum impleuisset: omnique negotio postposito, rogatu, & conuocato omnibus Civitatum suarum Episcopis, & vniuerso Clero vsq, ad finem agri Dettonensis, ad suscipiendam tam præclarum Dei munus cum maxima humilitate processit, & more Danuico ad accipiendam arcam Domini, & reponendam in decentiori loco properabat cum innumerabili prætorum, & Populi utriusque sexus multitudine, Deo gratias omnes agens de re tantæ donis datæ. Cum autem ad locum, vbi iacebat sanctum corpus appropinquasset, deposuit Regalia Aulæ insignibus, nulatogue capere, & pedibus, cum tanta humilitate, & deuotione procedebat, vt omnes, qui aderant, mirarentur, & Deum super tantæ deuotionis pijsimi Regis laudarent.

Ad Confessione autem suam clarificandam miseriter Dominum dignatus est multa miracula operari: multo ex quo aliquo officio corpori privati aderant, qui reuerentia sanctæ alacres ad laudem, & honorem Dei Confiterentur leti ad propria remeabant. Vnde corpus Beati Confessorum cum laudibus, & hymnis descentes prænauerunt ad finem agri Dettonensis ad prædium, quod appellatur Sannariense, vbi Rex Luitprandus cum vniuerso Episcoporum, & procerum comitatu pernoctantes, & delibatum tanto Patre officium dignè peragente Rex ipse tanquam vni de plure prope sanctissimi corporis Reliquias vniuerso deuotione zelo ardeus pernoctauit.

Cum autem auroa sequenti die illuceret ad præagendam iter ad Urbem Ticinensem sistentes, nullo modo sanctum corpus mouere potuerunt. Cum igitur plures ad feretrum accederent, nec quidem proficerent, Rex Luitprandus signis vestibus, & desormata facie in terra deuolutabatur: quippe qui immenso desiderio tanti Patris transferentis reliquias ad Urbem Ticinam æstua-